

Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

του Δημήτρη Χασάπη

Από τα μέσα Σεπτεμβρίου οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι και την τελευταία εβδομάδα οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ξεκίνησαν μια σειρά κινητοποιήσεων διεκδικώντας αύξηση των δημόσιων δαπανών για την εκπαίδευση και στη βάση αυτή αύξηση των μισθών τους. Έθεσαν, δηλαδή, το ζήτημα της χρηματοδότησης της δημόσιας εκπαίδευσης, έτσι ώστε να είναι δυνατή η απρόσκοπτη λειτουργία των σχολείων και παράλληλα έθεσαν το αίτημα της αύξησης των αποδοχών τους, η οποία τουλάχιστον να αντιστοιχεί σε μια μερική αντιστάθμιση της πραγματικής μείωσης που έχουν υποστεί οι μισθοί τους εξαιτίας της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης Σημίτη. Από τους κυβερνητικούς παράγοντες και τα ΜΜΕ των συγκροτημάτων τονίστηκε υπέρμετρα η διεκδίκηση της αύξησης των μισθών και υποβαθμίστηκε ανάλογα το αίτημα για τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης. Σ' αυτό το κλίμα που έντεχνα δημιουργήθηκε, το μέγεθος και οι συνέπειες του προβλήματος της υπο-χρηματοδότησης της δημόσιας εκπαίδευσης, η οποία τα τελευταία χρόνια αποτελεί πάγια κυβερνητική πρακτική, έχουν συσκοπιστεί με αποτέλεσμα να συγκαλύπτεται και ο πολιτικός στόχος της επιλογής αυτής, φαινομενικά τεχνικο-λογιστικής και καθορισμένης κάθε φορά από «τα όρια» και «τις αντοχές» της οικονομίας γενικώς και αορίστως. Έτσι, το αίτημα να αυξηθούν οι δημόσιες δαπάνες για την παιδεία, από το 3.5% που είναι σήμερα στο 5% του ΑΕΠ (που αντιστοιχεί σε κάτι λιγότερο από το ιστορικό αίτημα της δεκαετίας του '60 για 15% του προϋπολογισμού) μοιάζει ή και προσλαμβάνεται από την κοινωνία, ενδεχόμενα και από εκπαιδευτικούς ακόμα, ως προσχηματικό κάλυμμα, το οποίο επιστρατεύεται για να επενδύσει κοινωνικά μια συντεχνιακή διεκδίκηση των εκπαιδευτικών. Ποιο είναι όμως ακριβώς το πρόβλημα και οι συνέπειες του, αλλά κυρίως ποια πολιτική προωθείται μέσα από τη δημιουργία του προβλήματος αυτού;

Τα τελευταία χρόνια μειώνεται σταθερά, αλλά σταδιακά, για να είναι κοινωνικά αφομοιώσιμη, η χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων των δημόσιων σχολείων μέσα από δύο «τεχνικούς» χειρισμούς. Πρώτος χειρισμός, διατηρούνται κατά κανόνα σταθερά ή αυξάνονται αλλά πάντοτε σε επίπεδα κάτω από τον πληθωρισμό τα κονδύλια που το Υπουργείο Παιδείας διαθέτει για τις υποδομές και τις λειτουργικές ανάγκες των δημόσιων σχολείων όλων των βαθμίδων, με ιδιαίτερες επιδόσεις στα πανεπιστήμια, όπου οι χρηματοδοτήσεις πολλών δραστηριοτήτων τους μειώνονται απροκάλυπτα.

Δεύτερος χειρισμός, πολλαπλασιάζονται με τη δημιουργία νέων ή και επεκτείνονται ήδη θεσμοθετημένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες, χωρίς καμία πρόσθετη ή με χρηματοδότηση πολύ μικρότερη της αναγκαίας. Οι δραστηριότητες αυτές είναι εκπαιδευτικά χρήσιμες, όπως είναι για παράδειγμα οι ειδικές εκπαιδευτικές εκδρομές ή κοινωνικά ευπρόσδεκτες αφού ανταποκρίνονται σε πραγματικές ανάγκες, όπως είναι για παράδειγμα αυτές του «ολοήμερου σχολείου», οπότε και παγιώνονται. Στα πανεπιστήμια πολλαπλασιάζονται στη λογική αυτή τα τμήματα ή τα «προγράμματα» όπως αποκαλούνται και αυτό έχει τη σημασία του, των μεταπτυχιακών σπουδών. Άμεση συνέπεια των χειρισμών αυτών είναι να καλούνται οι γονείς των μαθητών και φοιτητών να πληρώσουν μέρος ή σε πολλές περιπτώσεις το σύνολο του κόστους των δραστηριοτήτων αυτών. Έμμεση και μακροπρόθεσμης απόδοσης συνέπεια όμως, είναι να παγιώνεται η αντίληψη και να γίνεται αποδεκτή στην κοινωνία η λογική της πληρωμής εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, η λογική δηλαδή της αγοράς των εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Λογική, η οποία εμπεριέχει και εμπεριέχεται στη νέο-φιλελεύθερη θεώρηση της εκπαίδευσης ως πρώτιστα καταναλωτικού προϊόντος, το οποίο αυτονόητα υπόκειται στις λογικές και στους κανόνες της κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, δηλαδή στην οικονομία της αγοράς, αποτελεί άρα ως προς την αντιμετώπιση του ένα οικονομικό μέγεθος.

Μέσα από αυτούς και άλλους παρόμοιους χειρισμούς, οι οποίοι χρησιμοποιούν κυρίως ως μοχλό τη χρηματοδότηση, η εκπαιδευτική λειτουργία παύει σταδιακά να υφίσταται ως μια ενιαία διαδικασία μορφωτικού χαρακτήρα, η οποία οργανώνεται και διεκπεραιώνεται από τα σχολεία και γενικά από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα διαφόρων τύπων και βαθμίδων. Αντικαθίσταται από σύνολα δραστηριοτήτων και πακέτα προγραμμάτων, τα οποία μπορεί να συντονίζονται από το κάθε σχολείο και να αξιολογούν τις δυνατότητες του, αλλά οργανώνονται και διεκπεραιώνονται από διάφορες επιχειρήσεις και φορείς παροχής υπηρεσιών. Στη βάση αυτή, η διάκριση του δημόσιου από το ιδιωτικό σχολείο, όπως είχε παγιωθεί στις αστικές δημοκρατίες και για χρόνια είχαμε συνηθίσει, μια διάκριση με κριτήρια το ιδιοκτησιακό καθεστώς, τις μορφές οργάνωσης και τους όρους λειτουργίας του σχολείου παύει βαθμιαία να υφίσταται. Μπορεί επομένως και ήδη έχει αρχίσει, μερικά ή και άτυπα, να εισβάλλει στο δημόσιο σχολείο η ιδιωτική επιχειρηματική δραστηριότητα και μέσα από τη διαπλοκή αυτή να ιδιωτικοποιούνται λειτουργίες του δημόσιου σχολείου και να ιδιωτικοποιείται έτσι η δημόσια εκπαίδευση. Όπως ξεκάθαρα άλλωστε έχει διατυπωθεί η αντίληψη αυτή στο παρελθόν από τον Γ. Παπανδρέου, πρώην υπουργό Παιδείας και νυν Εξωτερικών, σε δηλώσεις του στον ημερήσιο τύπο (12 Φεβρ 2001) «Αντί να παράγει παιδεία το κράτος θα μπορούσε να την αγοράζει από μη κρατικούς φορείς. Θα ήταν καλύτερα το κράτος να ζητήσει αυτές τις υπηρεσίες από ιδιώτες» (οι υπογραμμίσεις δικές μου) και θα πρόσθετα για να ολοκληρωθεί λειτουργικά η συλλογιστική αυτή και να την μεταπουλά στους γονείς των μαθητών ελέγχοντας φυσικά τις τιμές. Προσεχώς λοιπόν και αν αυτή η πολιτική δεν αποκρουστεί, το δημόσιο σχολείο θα προσφέρει τα ελάχιστα και βασικά σε όλους και θα πωλεί τα περισσότερα και ουσιαστικά για τη μόρφωση, τις σπουδές και το επάγγελμα σε λίγους.

Επομένως, η ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης, ως πολιτικός στόχος, είναι ο πυρήνας του προβλήματος της υπο-χρηματοδότησης της δημόσιας εκπαίδευσης και είναι αυτή η λογική της ιδιωτικοποίησης της, που η νέο-φιλελεύθερη πολιτική της κυβέρνησης Σημίτη προωθεί μεθοδικά μέσα από τη δημιουργία και το συγκεκριμένο χειρισμό του προβλήματος της χρηματοδότησης της δημόσιας εκπαίδευσης σήμερα. Μια ιδιωτικοποίηση όμως που δεν έχει τα γνώριμα από το παρελθόν τυπικά χαρακτηριστικά της ιδιωτικής δραστηριότητας και γι' αυτό μη εμφανή κατά τη διαδικασία της εφαρμογής της. Το αίτημα επομένως για αύξηση της χρηματοδότησης της εκπαίδευσης είναι καίριο, γιατί είναι ουσιαστικά αίτημα να διασφαλιστεί ο δημόσιος και κατά το δυνατόν ο μορφωτικός χαρακτήρας της και από την οπτική αυτή θα πρέπει να κάνουμε ότι είναι πολιτικά δυνατόν για να μην υποβαθμίζεται στα διεκδικητικά πλαίσια των εκπαιδευτικών κινητοποιήσεων και να μην απαλείφεται στην προβολή τους.

Πέρα από το γεγονός, ότι ένα ποσοστό της τάξης του 5% του ΑΕΠ πρέπει να αποτελεί το ελάχιστο όριο χρηματοδότησης της δημόσιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με ρητή οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης την οποία σέβονται όλες οι άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, πλην της Ελλάδος, η οποία φαίνεται ότι διεκδικεί την πρωτοπορία του νέο-φιλελευθερισμού.

Όλα τα παραπάνω βέβαια με μια διαρκή επιφύλαξη βασισμένη σε ένα ανοιχτό για την αριστερά ζήτημα. Μια υπεράσπιση του δημόσιου σχολείου είναι εκ των πραγμάτων προβληματική, αφού δεν μπορεί να παραβλέπει την παθολογία του. Είναι επομένως μια υπεράσπιση επιλεκτική και υπό όρους. Όπως και κάθε κριτική στο δημόσιο σχολείο δεν μπορεί να καταχωρείται στην πλευρά της προώθησης μιας ιδιωτικής λογικής για το σχολείο. Σε κάθε περίπτωση, η επαρκής για τις λειτουργίες της εκπαίδευσης δημόσια χρηματοδότηση της είναι συστατικός όρος ύπαρξης της και από την οπτική αυτή οφείλουμε τη διεκδίκηση της.